

УДК 378.14

**Григоренко О.В., кандидат технічних наук, доцент,
Прісс О.П., доктор технічних наук, доцент,
Іванова І.Є., кандидат сільськогосподарських наук, доцент**
Таврійський державний агротехнологічний університет

**ДУАЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ
КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«ХАРЧОВІ ТЕХНОЛОГІЇ»**

Анотація. В статті наведені основні принципи та підстави, обґрунтовано необхідність для впровадження дуальної форми навчання для посилення практичної направленості вищої освіти. Розглянуті особливості підготовки за дуальною системою здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Харчові технології» у Таврійському державному агротехнологічному університеті.

Ключові слова: дуальна система, вища освіта, практична направленість, харчові технології.

Постановка проблеми. Під системою дуальної освіти мається на увазі практика, коли в підготовці молодих фахівців беруть участь одразу два заклади – навчальний (виш та ін.) і навчальне підприємство. Навчальний процес організований так, що у виші студент спочатку отримує базові теоретичні знання. Потім він іде практикуватися на підприємство, яке заздалегідь уклало з університетом угоду про співпрацю, і виконує там роботу, пов'язану з обраною спеціальністю. При цьому його праця оплачується підприємством.

В останні роки стає очевидним, що освіта в Україні не встигає за технічним прогресом. Технології змінюються так швидко, що їх навіть у підручниках описувати не встигають. Молоді люди, вступаючи до навчального закладу, випускаються з нього і потрапляють у зовсім інший технологічний світ, який за 5 років їх навчання змінився до невпізнання. Це особливо характерно для спеціальності «Харчові технології». На жаль, викладачі вишів не встигають відстежувати усі тенденції, і наші студенти випускаються не з найсучаснішими знаннями.

Ні для кого не секрет, що багато студентів, починаючи з третього курсу вишу, оформлюють індивідуальний графік, який надає можливість вільно відвідувати лекції, та йдуть працювати, причому, не завжди за спеціальністю. Найчастіше вони пропускають і лабораторні та практичні заняття, не справляються з навчальним планом. Після закінчення університету багато хто не може знайти гідну роботу через недостатню теоретичну підготовку і брак практичних вмінь та навичок. Заборонами боротися з цим марно – проблему треба вирішувати. Отже, потрібно перебудувати навчальні пла-

ни таким чином, щоб студенти встигали отримати теоретичні знання у відведений їм на це час. А з підприємствами необхідно домовлятися про те, що студенти у них працюватимуть певний період та отримуватимуть зарплату.

Цим ми створюємо правильний посыл – молоді люди працюватимуть із тими підприємствами, які не тільки прагнуть отримати від них результат, а й зацікавлені, щоб вони вчилися та розвивалися далі, і при цьому готові допомагати навчальному закладу в підготовці висококваліфікованих кадрів.

Розвиток дуальної освіти, коли в підготовці молодих фахівців беруть участь і навчальний заклад, і підприємство, може стати саме тим поштовхом, що необхідний українській освіті для підвищення якості навчання і її відповідності стандартам та запитам ринку праці. Впровадження дуальної освіти в Україні найперше чекають виробнича, аграрна та ІТ-сфери. Студенти, які вчаться за цими спеціальностями, більше потребують практики, ніж теорії. На жаль, технічна база вітчизняних вишів застаріла. Тим часом, бізнес вкладає гроші в інновації, а тому може навчити студентів виробничим процесам. Згідно з принципами дуальної освіти, підприємці можуть впливати на формування навчальних програм, тем курсових і дипломних проєктів, розкладів занять, приймання контрольних заходів у студентів тощо. Також сплачувати високу стипендію, наближену до зарплатні. Таким чином молодим спеціалістам не потрібно шукати компроміс між навчанням і підзаробітком.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Засновником дуальної освіти вважають Німеччину [6]. Від неї цю систему перейняли Канада, Австрія, Швейцарія та інші країни. Це поєднання роботи і навчання, коли молодого спеціаліста навчальний заклад готує разом з підприємством. Компанія визначає потрібні їй спеціальності й замовляє вишу, відштовхуючись від потреб ринку. Тут необхідно зазирнути на три-чотири роки вперед та спробувати визначити, на які спеціальності буде попит. Вже згідно з цим необхідно надати і робочі місця, не залишаючи наших студентів безробітними.

Підставами для впровадження елементів дуальної системи навчання є:

- Закон України «Про освіту»;
- Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017-2020 р.р., розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8: «Модернізація професійно-технічної освіти»;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.03.2015 № 298 «Про впровадження у професійну підготовку кваліфікованих робітників»;
- «Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні», прийнята на Колегії Міністерства освіти і науки України в січні цього року.

Основні зміни, які відбуваються в організації навчально-виробничого процесу при запровадженні елементів дуальної форми навчання:

- зміна співвідношення навчального часу: теоретичне навчання – 30%, виробниче навчання та виробнича практика – 70% навчальних годин;
- упровадження блочно-модульної побудови навчального процесу: опанування базового модуля на базі закладу освіти, а потім чергування: мо-

дуль теорії (1-2 тижні) на базі університету / модуль практики (4-8 тижнів) на базі підприємств, установ, організацій;

- оцінювання результатів навчання – відповідно до реальних показників професійної підготовки, підтвердженої в умовах виробництва.

Очевидно, що не може бути дуальна форма освіти без практики, але велика кількість практики не означає, що ця програма є за дуальною формою. Планується, що дуальні програми будуть мати від 25% до 50% навчання на робочому місці [1, 3].

Як показує світова практика, на дуальні форми навчання підвищений попит, адже вони дають кращу якість освіти. Очікується, що на дуальну форму навчання буде конкурс, а там, де є конкурс, є конкуренція. Тобто, один із таких результатів запровадження дуальної форми навчання буде зростання якості навчання в університеті в цілому.

За дуальною формою навчання студент поєднує навчання і стажування на підприємстві. При цьому отримує стипендію, близьку до заробітної плати. Однак, бізнес є значно спритнішим, він працює з новітніми технологіями і не може відставати, інакше програє. Для отримання теоретичних знань студенту достатньо 1-2 дні на тиждень відвідувати університет, а також працювати самостійно. А сьогодні нам доступний ще й Інтернет, де можна знайти будь-яку інформацію. Решта підготовки – це конкретна робота на підприємстві.

Роботодавці хотіли б, щоб витрати на підготовку фахівців вони могли внести до витрат на виробництво. Це означає, що ці витрати закладалися б у собівартість товарів або послуг, які пропонує компанія [1-5].

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в аналізі перспектив і розгляді особливостей дуальної системи вищої освіти при підготовці кваліфікованих фахівців зі спеціальності «Харчові технології» в Таврійському державному агротехнологічному університеті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до «Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти в Україні», в Таврійському державному агротехнологічному університеті послідовно впроваджується дуальна модель освіти. Запровадження елементів цього виду навчання відбувається на всіх факультетах ТДАТУ.

Кафедра харчових технологій та готельно-ресторанної справи уклала договори з підприємствами міста та району про виробниче навчання студентів спеціальності «Харчові технології». Так, студенти 3 і 4 курсів ХТ (Івашина А.Ю., Скляренко А.В., Караулова С.С., Нечіпай Д.С. та Асламова Ю.Ю.) проходили таке навчання в ТОВ «Юг-кондитер» (м. Мелітополь), де отримують практичні навички і набувають досвіду в кондитерському мистецтві. Студенти 3 курсу ХТ (Бугаєва Т.В., Тищенко В.Ю., Шовкун Д.О. і Коротнєв М.С.) згідно з принципами дуальної системи практикуються на ВАТ «Мелітопольський хлібокомбінат». Студент групи 21сХТ Карнаушенко В.В. був направлений на дуальне навчання на ПАТ «Племзавод «Степной» (м. Кам'янка-Дніпровська) практично засвоювати технологію переробки м'яса.

Керівництво ТДАТУ ознайомилось з виробництвом, з робочими місцями студентів університету, з інноваційними виробничими складовими. Завдяки такій тісній співпраці виявляються «недоліки» та вносяться корективи у навчальні плани. Під час зустрічі було відмічено якісну теоретичну підготовку студентів університету, їх бажання до подальшої самоосвіти. ТДАТУ, з надією на подальшу плідну співпрацю, вдячний керівництву вказаних підприємств за надану можливість запровадження передових напрямків поєднання вищої освіти та виробництва. У перспективі планується співпраця із ВАТ «Мелітопольський олійноекстакційний завод», ПП «Молокозавод Олком» (м. Мелітополь) та ПРАТ «Чумак», м. Каховка.

Висновки. Дуальність вищої освіти передбачає узгоджену взаємодію освітньої та виробничої сфери з підготовки кваліфікованих кадрів певного профілю в рамках організаційно-відмінних форм навчання. Головне завдання упровадження елементів дуальної форми навчання – усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх фахівців, подолати розрив між теорією і практикою, освітою й виробництвом, та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців.

Бібліографічний список.

1. Дуальна система / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/dualna-osvita>.
2. Що таке дуальна освіта і навіщо вона українцям / Ірина Андрейців // Українська правда. – 16 лютого 2017 року. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/society/2017/02/16/222630/>.
3. Дуальна освіта в Україні // Укрінформ. – 29 січня 2018 року. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/2390411-dualna-osvita-v-ukraini.html>.
4. Фубін Е. Дуальна освіта: навчання і робота – два в одному // Педагогічна преса: освітній портал. – 12 червня 2014 року. – Режим доступу: <http://pedpresa.ua/3740-dualna-osvita-navchannya-i-robota-dva-v-odnomu.html>.
5. Дуальна освіта: 50 на 50 – навчання і робота // Імпульс: часопис ВНТУ. – 18 лютого 2017 року. – Режим доступу: http://impuls.vntu.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3546.
6. Яковенко О. Практична підготовка у вищих навчальних закладах Німеччини: особливості дуальної системи / Олена Яковенко // Порівняльна професійна педагогіка. – 2012. - №1. – С. 76-81.

Hryhorenko O., Priss O., Ivanova I., Dual education system at the preparation of qualified specialists on food technologies

Summary. The article presents the main principles and grounds, the necessity for introducing a dual form of education to enhance the practical orientation of higher education. The peculiarities of preparation by the dual system of higher education graduates in the specialty "Food Technologies" at the Tavria State Agrotechnological University are considered.

Key words: dual system, higher education, practical orientation, food technologies.